

## МОДАЛЬНІСТЬ ДИСКУРСУ ФІНАНСОВОГО ПРОГНОЗУ

**О.В. Ємельянова, канд. філол. наук**

*Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи  
Національного банку України», м. Суми*

*Стаття присвячена аналізу категорії модальності дискурсу фінансового прогнозу. З'ясовано, що основною мовною репрезентацією об'єктивної модальності виступає спосіб дієслова. Мовними репрезентантами суб'єктивної модальності як невід'ємної складової категорії модальності дискурсу фінансового прогнозу виступають модальні дієслова, що мають безпосередній зв'язок з авторською інтенцією, модальні слова, прислівники.*

В руслі сучасних антропологічних досліджень інтерес до мовної особистості як стрижневого об'єкта лінгвістичних досліджень переносить акцент з мовної системи на продукт комунікативної діяльності – дискурс, який є одним із центральних понять сучасного мовознавства, являючи собою складне та багатогранне явище, що, в свою чергу, обумовлює **актуальність** даної роботи.

**Об'єктом** дослідження виступає категорія модальності дискурсу фінансового прогнозу. **Предметом** даної статті є вивчення мовних засобів репрезентації модальності у текстах фінансових прогнозів.

На сьогоднішній день чіткого та загально визначеного визначення дискурсу, що охоплює усі випадки його вживання, не існує – різноманітні тлумачення цього терміну успішно задовольняють різноманітні понятійні потреби, привносячи дещо нове у традиційне уявлення про мовлення, текст, діалог, стиль та мову. Гетерогенність поняття “дискурс” пов'язана з його об'ємним функціональним потенціалом, його здатністю поєднувати і кваліфікувати численні, різні за категоріальною семантикою явища і процеси [1, 92].

Н.Д. Арутюнова розуміє дискурс як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, соціокультурними, прагматичними, психологічними та іншими факторами; узятий в аспекті подій; мовлення, що розглядається як цілеспрямоване соціальне явище, дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей та механізмів їхньої свідомості [2, 136-137]. Тобто дискурс постає як текст, створений в результаті мовленнєвої діяльності представників певного лінгвокультурного об'єднання, який розглядається в сукупності його лінгвальних параметрів та соціально-культурного контексту [3]. Зазначене розуміння дискурсу передбачає його чуттєвість до контексту та соціальної ситуації [4, 88].

Беручи до уваги різноманітність підходів до визначення даного феномену, слід зазначити, що спільним для більшості з них є визнання подвійної природи дискурсу: з одного боку дискурс є діяльність, процес, а з іншого – текст, продукт [5, 34; 6, 108].

У дослідженнях характеру співвідношення понять дискурсу та тексту науковцями використовується ряд опозицій: динаміка::статика; функція::структура; актуальність::віртуальність. Але, як зазначає М.Л. Макаров [4, 89], виокремленні протиставлення мають не взаємовиключний, а взаємодоповнюючий характер, оскільки допомагають теоретично зв'язати форму з функцією.

Як свідчить дискурсивна практика, дискурс – поняття ширше, ніж текст [1, 92]. Для сучасних лінгвістичних досліджень характерним є розгляд тексту як абстрактної моделі, що організує висловлювання, оскільки базова формула структурування тексту і дискурсу визначається фактом розуміння тексту як теоретичної абстракції: дискурс = текст + контекст, відповідно, текст = дискурс – контекст. Наведені формули відтворюють найбільш суттєві характеристики як

дискурсу, так і тексту: текст підлягає абстрагуванню, вичлененню з оточення і варіюванню способів реалізації [7, 84].

Саме дискурсивний контекст є тією визначальною характеристикою, що відрізняє дискурс від тексту. Дискурсивний (комунікативний) контекст як ситуація комунікації, що включає умови спілкування, предметний ряд, час та місце комунікації, самих комунікантів, їх ставлення один до одного [8, 238], являє собою єдність соціальних, типологічних, прагматичних характеристик та виступає як абстракція по відношенню до реальних ситуацій [5, 35].

Поряд з текстом та контекстом дискурс включає також і пресупозицію – “спільний досвід, спільні попередні відомості про явище, подію, стан речей тощо, якими володіють комуніканти” [9, 335].

Враховуючи результати досліджень провідних науковців ми розуміємо дискурс фінансового прогнозу як тип ситуативного дискурсу, що використовується з метою представлення обґрунтованих суджень про імовірний стан фінансового ринку майбутнього з можливим наданням рекомендацій чи порад щодо фінансових операцій.

Досліджуючи модальність дискурсу фінансового прогнозу слід зазначити, що «категорії дискурсу екстраполюються і на категорії тексту-результату, і на такі, що характеризують дискурс-процес. Причому вочевидь немає протиріччя між категоріями тексту і дискурсу, адже перший є результатом останнього» [10, 108].

Категорія модальності є однією із базових категорій лінгвістики, логіки, філософії. З лінгвістичної точки зору ми розуміємо модальність як функціонально-семантичну категорію, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлюваного [11, 303]. Диференціація категорії модальності передбачає протиставлення об'єктивної та суб'єктивної модальностей. Об'єктивна модальність є обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання, це одна із категорій, що формує предикативну одиницю – речення. Об'єктивна модальність експлікує ставлення повідомлюваного до дійсності з точки зору реальності (здійсненості) та ірреальності (нездійсненості). Основним засобом вираження об'єктивної модальності виступає умовний спосіб дієслова, що віддзеркалює встановлене мовцем відношення висловлювання до дійсності. Традиційна граматики англійської мови встановлює наявність трьох умовних способів дієслів: дійсний, наказовий та умовний. Дійсний спосіб виражає дію, що розглядається мовцем як реальний факт, що обумовлює виокремлення часових форм.

Аналіз корпусу досліджуваного матеріалу дає підстави стверджувати, що найбільш уживаною часовою формою, представленою у текстах фінансових прогнозів, є майбутня форма дієслова. Це обумовлено превалюванням у текстах фінансових прогнозів прогностичної інформації, передбачень можливого розвитку подій у фінансовій сфері.

Пор.: *What will cause the disaster in 2016-2018? [19]*

*We believe that between 2011 and 2016-2018 will be known as the roaring teens period for the financial markets (especially the U.S. markets), and thus for the world's major economies, and that many people will forget about the fact that booms frequently end in busts, especially when the foundation of the recovery is built on unsustainable economic policies [19].*

Для дискурсу фінансового прогнозу актуальним є уживання майбутньої форми дієслова у підпунктах прогнозу, орієнтуючи адресата на майбутню реальність.

Пор.: #1: *Investors will behave badly.*

#2: *The word “fiduciary” will be an ever bigger hit.*

#3: *The insurance industry will prosper.*

#4: *“Dull” investing will work.*

#5: *A new paradigm will be invented [15].*

Зазначена часова форма є домінуючою у якості основної форми вираження об'єктивної модальності у текстах фінансових прогнозів.

Речення реальної умови, які стосуються прогнозованого майбутнього, активно реалізують семантику категорії модальності, вибудовуючи модальну систему дискурсу фінансового прогнозу.

Пор.: *If stocks go up, they will buy. If stocks decline, they will sell. If something's hot, they'll chase it, and if something's not, they'll avoid it [15].*

Автори прогнозів досить активно вживають теперішній час, що позначає дію, яка співпадає з моментом мовлення, подаючи інформацію як загальновідомий факт чи то стали істину.

Пор.: *Nature abhors a vacuum, and the nature of investing is no different [15].*

*Germany is the single European powerhouse [18].*

*Chinese are excellent traders and very smart [18].*

*Stock and bond markets are terribly over-valued [18].*

Поряд з Present Indefinite активно уживаним є Present Continuous, що передає конкретну дію, яка триває у теперішній момент.

Пор.: *Europe is in big trouble, just like America. That situation is different in that the European Central Bank does not have all powers of the Federal Reserve and U.S. Treasury. By charter, the ECB is not permitted to make loans to member countries. However, in light of all their failing nations and emergencies, the ECB is buying those nations' crummy bonds to help them. This is an accident waiting to happen. Irish bonds are going scary and those of Greece are basically, in my view, worthless [18].*

Минула форма дієслова у текстах фінансових прогнозів найбільш частотно представлена Present Perfect та Present Perfect Continuous. Характерним контекстом для уживання даних часових форм є безпосередній зв'язок певної дії з теперішньою ситуацією на фінансовому ринку.

Пор.: *We've had a constant run of nearly ten years with gold rising 15% per year so this remains a good trade. In the last twelve months, gold has rallied over 34% and is going ever faster [18].*

*Copper has been pushing the limits of the recent \$4.00 futures high [18].*

*We have been saying for years... this is all they have left-printing bonds, notes and dollars with no asset backing whatsoever [18].*

Автори фінансових прогнозів іноді звертаються до Past Indefinite з метою надання конкретних прикладів вирішення складних фінансових проблем у минулому, але уживання даної часової форми не є поширеною, що можна пояснити перспективною домінантою дискурсу фінансового прогнозу.

Пор.: *In 1981, Ronald Reagan – with bipartisan support – began the first phase in a series of tax cuts passed under the Economic Recovery Tax Act (ERTA), whereby the bulk of the tax cuts didn't take effect until Jan. 1, 1983. ... For 1981 and 1982 people deferred so much economic activity that real GDP was basically flat (i.e., no growth), and the unemployment rate rose to well over 10%. But at the tax boundary of Jan. 1, 1983 the economy took off like a rocket, with average real growth reaching 7.5% in 1983 and 5.5% in 1984 [16].*

Аналіз досліджуваного матеріалу свідчить, що однією з провідних форм мовної репрезентації об'єктивної модальності у текстах фінансових прогнозів виступає наказовий спосіб дієслова, як дієвий засіб спонукання до дії.

Пор.: *Just keep this in mind when the financial markets are soaring in the upcoming years: When things look too good to be true, remember that they usually are. Capitalize on the trends, but avoid excessive risk [19].*

*May we live in interesting times so be prepared [18].*

Уживання дієслів у формі умовного способу (the Subjunctive Mood), як репрезентації одного з граматичних способів вираження відношення дії до дійсності з точки зору мовця не є характерним для текстів фінансових прогнозів.

Мовною репрезентацією модальності у текстах фінансових прогнозів виступають безособові речення з формальним підметом, вираженим займенником *it*, уживання яких має безпосередній зв'язок з наданням оцінки ситуації.

Пор.: *It is clear to us that the world's governments will not have the foresight or ability to act and change the path we're on until after the next huge disaster [19].*

*Now, more than ever, it is important to take the immediate necessary precautions to protect yourself and your families and friends [18].*

Суб'єктивна (авторська) модальність передає ставлення мовця до повідомлюваного та є факультативною ознакою висловлювання. Значеннєва основа суб'єктивної модальності формує поняття оцінки у широкому сенсі, включаючи не тільки логічну (інтелектуальну, раціональну) кваліфікацію повідомлюваного, але й різні види емоційної (ірраціональної) реакції [11, 303].

Сучасні науковці виокремлюють епістемічну модальність як "складник суб'єктивної модальності, зорієнтований на вираження значень вірогідності/достовірності, істинності повідомлюваного, ступеня повноти та характеру знань мовця про повідомлюване" [12, 1] та деонтичну модальність, яка є пов'язаною з моральними цінностями, що превалюють у суспільстві [13, 44].

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що одним із основних засобів реалізації суб'єктивної модальності у текстах фінансових прогнозів виступають модальні дієслова.

З огляду на епістемічне значення модальні дієслова поділяють на дві групи: 1) фактичної можливості (*can, may/might*), 2) логічної необхідності (*must, have to, will*) [12, 13].

Модальне дієслово *must* виступає домінантою вираження концепту повинність, який трактується як необхідність того, що має бути, на протигагу тому, що існує [14, 151].

Пор.: *Investors must become their own advocate, and must understand any investment before signing on the dotted line [15].*

*Germany is going to and must cut the strings attaching them to the ECU, the Euro and avoid being trapped by being too generous with broken neighbors [18].*

*Debt reduction must begin with Greece, the country that is most obviously bust [20].*

Автори текстів фінансових прогнозів уживаючи модальне дієслово *can* маркують ситуацію як таку, що не потребує від адресата повідомлення вибору можливості, адже йому така можливість надається.

Пор.: *Meanwhile, you can never go wrong buying physical precious metals and holding them for security [18].*

*People can change the volume, the location and the composition of their income, and they can do so in response to changes in government policies [16].*

Модальне дієслово *may* у текстах фінансових прогнозів реалізує семантику припустимості розкриваючи можливість, створювану обставинами.

Пор.: *What's currently happening in Greece may foretell the imminent [19].*

*Gold, trading within 1.5 percent of a record, may rally to an all-time high as investors seek a haven for their wealth, including protection from a possible double-dip recession in the global economy [17].*

*The metal is expected to trade between \$1,050 and \$1,300 an ounce for the rest of the year, and may rally to as much as \$2,000 should the sovereign-debt crisis spread beyond Europe, possibly to the U.S. [17].*

Модальне дієслово *should*, що зазвичай реалізує семантику обов'язковості, в контексті фінансового прогнозу експлікує бажаність дії, пораду чи рекомендацію.

Пор.: *Traders and investors should be buying precious metals and select shares right now [18].*

*Should* також кваліфікує пропозитивну основу висловлювання як бажану, але таку, що не може відбутися, чи сумнівну.

Пор.: *The next fall rally in gold and silver should commence after Thanksgiving [18].*

...continued low rates near term should facilitate mortgage refinancing and reduce housing risks [21].

Специфіка дискурсу фінансового прогнозу створює особливий контекстний фон для реалізації модальних слів. Враховуючи сучасний стан світової фінансової системи, автори текстів фінансових прогнозів вимушені констатувати не найкращі, а, досить часто, песимістичні факти та перспективи, що обумовлює активне уживання модального слова *unfortunately*.

Пор.: *Unfortunately, too many Greeks have become used to excessive government entitlement programs and since such programs have to be downsized to deal with economic reality, they are outraged* [19].

*Unfortunately I was unable to focus well on currencies in 2007 and therefore could not guide you properly* [21].

*Unfortunately, this golden era is set to cease by the end of 2008* [21].

З точки зору виконуваної оцінної епістемічної функції початкова позиція модальних слів є найбільш експресивною.

Модальне слово *sure*, що реалізує семантику “запевнення” має яскраво виражений суб’єктивно-оціночний характер.

Пор.: *I suspect somewhere along the trail in this movie, the USA Sheeple go to pitchforks and torches. I sure hope not but it almost seems inevitable* [18].

У дискурсі фінансового прогнозу модальне значення впевненості, достовірності передається прислівниками *certainly, obviously*.

Пор.: *Debt reduction must begin with Greece, the country that is most obviously bust* [20].

Результати дослідження категорії модальності дискурсу фінансового прогнозу дозволяють зробити висновок, що основною мовною репрезентацією об’єктивної модальності виступає спосіб дієслова. Мовними репрезентантами суб’єктивної модальності як невід’ємної складової категорії модальності дискурсу фінансового прогнозу виступають модальними дієсловами, з властивими їм характеристиками, що мають безпосередній зв’язок з авторською інтенцією, тобто віддзеркалюють суб’єктивне ставлення адресанта до викладених ним ідей; модальні слова, прислівники. Перспективним вважаємо дослідження мовної репрезентації деонтичної модальності у текстах фінансових прогнозів з огляду на цінності, що превалюють у суспільстві.

#### МОДАЛЬНОСТЬ ДИСКУРСА ФИНАНСОВОГО ПРОГНОЗА

**Е.В. Емельянова**

*Статья посвящена анализу категории модальности дискурса финансового прогноза. Выяснено, что основной языковой репрезентацией объективной модальности выступает наклонение. Языковыми репрезентантами субъективной модальности как неотъемлемой составляющей категории модальности дискурса финансового прогноза выступают модальные глаголы, которые непосредственно связаны с авторской интенцией, модальные слова, наречия.*

#### MODALITY OF THE DISCOURSE OF FINANCIAL PREDICTION

**O.V. Yemelyanova**

*The article deals with the analysis of the category of modality in the discourse of financial prediction. It has been found that the mood is the main linguistic representation of objective modality. Linguistic means of subjective modality representation in the discourse of financial prediction are modal verbs, which are connected directly with the author's intention, modal words, adverbs.*

#### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кусько К.Я. Когнітивно-дискурсний потенціал інформативного трансферу / К.Я. Кусько // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 91-93.
2. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М.: Научн. изд-во “Большая Российская энциклопедия”, 2000. – С. 136-137.

3. Шевченко І.С. Историческая динамика прагматики предложения: английское вопросительное предложение 16-20вв. / И.С. Шевченко – Харьков: Константа, 1998. – 167 с.
4. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. / М.Л. Макаров – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003. – 278 с.
5. Шевченко І.С., Морозова Е.І. Дискурс як мислекомунікативне формування / І.С. Шевченко, Е.І. Морозова // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 33-38.
6. Минкин Л.М., Моисеева С.А. К проблеме соотношения мышления, языка и речи / Л.М. Минкин, С.А. Моисеева // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н.Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 103-109.
7. Кагановська О.М. Семіотичний аспект концептуальної організації художнього тексту / О.М. Кагановська // Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – 2001. – № 5. – С. 82-87.
8. Торсуева И.Г. Контекст / И.Г. Торсуева // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М.: Научн. изд-во “Большая Российская энциклопедия”, 2000. – С. 238-239.
9. Бацевич Ф.С. Основы комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344 с.
10. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Монографія /Л.Р. Безугла, Є.В. Бондаренко, П.М. Донець, А.П. Мартинюк та ін.; Під загальн. ред. І.С. Шевченко. – Харків: Константа, 2005. – 356 с.
11. Ляпон М.В. Модальность / М.В. Ляпон // Большой энциклопедический словарь. Языкознание. – М.: Научн. изд-во “Большая Российская энциклопедия”, 2000. – С. 303-304.
12. Скибицька Н.В. Епістемічна модальність в англійській мові (діахронічний аспект) : автореф. Дис. На здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови”/ Н.В. Скибицька. – К., 2004. – 21 с.
13. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации / А.Д. Белова – К.: Киевск. нац. ун-т им. Т.Шевченко, 1997. – 310 с.
14. Михайленко В.В. Дискурсивний аспект оператора модальності “must” / В.В. Михайленко // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2010. – Випуск 89(5). – Ч 5. – С.150-154.

#### ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. Allan Roth. – Режим доступу: <http://moneywatch.bnet.com/investing/blog/irrational-investor/>
16. Arthur Laffer. – Режим доступу: <http://www.xtsale.com/arthur-laffer/>
17. Aya Takada, Yasumasa Song. - Режим доступу: <http://www.buygoldco.com/arthur-laffer-predictions/>
18. Roger Wiegand. – Режим доступу: <http://www.24hgold.com/newspart-one-of-trader-tracks>
19. Scott Petullo, Stephen Petullo. – Режим доступу: <http://ezinearticles.com/?Prediction--2016-2018-Beginning-of-Massive-World-Financial-Crisis&id=4480442>
20. The Economist. On the Edge. - Режим доступу: <http://www.economist.com>
21. Статті. – Режим доступу. – <http://www.get-quickbooks-training.com/quickbooks-articles/>

Ємельянова, О.В. Модальність дискурсу фінансового прогнозу [Текст] / О.В. Ємельянова // Філологічні трактати. - 2012. - Т.4, №1. - С. 29-34.